

Dataskydd.net Sverige
Alsnögatan 18
116 41 Stockholm

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Örsundsbro 2017-11-24

Remissyttrande över Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning – SOU 2017:74

Dataskydd.net är en svensk ideell, partipolitiskt obunden förening som verkar för bättre tekniskt och juridiskt dataskydd för privatpersoner i Sverige. Det här dokumentet är publicerat med licensen .

Innehållsföreteckning

- Sammanfattning av förslag* 1
- Desto mindre misstänkt, desto sämre skydd?* 2
- Övrigt* 3

Sammanfattning av förslag

Vi är emot systematiken i utredningens förslag.

Registerförfattningarna är skrivna utifrån föreställningen att *icke misstänkta människor skulle ha ett mindre behov av integritetsskydd än misstänkta människor*. Detta går tvärsamt mot den systematik som präglar den europeiska rättsordning Sverige genom Europakonventionen och EU:s stadga för grundläggande rättigheter underställt sig. De särskilda lagar som föreslås av utredningen undergräver begripligheten och förutsägbarheten i Brottsdatalag. *Varför ens ha en ramlag, om de flesta bestämmelser i ramlagen åsidosätts av särskilda regelverk?* Det blir oerhört svårt för privatpersoner att förstå och utöva sina rättigheter om merparten av de övergripande reglerna inte de facto gäller för någon särskild verksamhet utan bara ”i princip”.

Utredaren uttrycker misstänksamhet mot att enskilda privatpersoner ska få insyn i säkerhetsincidenter. Brist på insyn skadar både myndigheters och företags möjligheter att förbättra IT-säkerhet och informationssäkerhet, samt privatpersoners möjligheter att förstå och parera säkerhetsproblem. Ett utmärkt exempel på detta är en nyligen uppdagad IT-incident hos företaget Uber.¹ Vi har

¹The Guardian, 22 november 2017, Uber concealed massive hack that exposed data of 57m users and drivers.

The company's failure to disclose the breach was "amateur hour", said Chris Hoofnagle of the Berkeley Center for Law and Technology. "The only way one can have direct liability under security breach notification statutes is to not give notice. Thus, it makes little sense to cover up a breach."

Under California state law, for example, companies are required to notify state residents of any breach of unencrypted personal information, and must inform the attorney general if more than 500 residents are affected by a single breach.

I princip. Med den utformning av registerförfattningar som föreslås i utredningen är inte Brottsdatalag en lag som kodifierar ett starkt skydd för enskilda privatpersoner, utan en lag som hjälper förvaltningsjurister bedöma vilka undantag de ska göra från enskilda privatpersoners skydd när de reglerar de faktiska brottsbekämpande myndigheterna. Registerförfattningarna är skrivna utifrån en mycket annorlunda filosofisk syn på maktrelationen mellan medborgare och stat än vad dataskyddsdirektivet och dataskyddsförordningen är skrivna utifrån.

Bild: <https://xkcd.com/1918/>

emellertid tagit upp exempel på positiva effekter av insyn och transparens i ett antal tidigare remissyttranden.²

Våra invändningar mot utredarens begreppsbildningar i SOU 2017:29 kvarstår. Utredaren har missförstått begreppet *biometri*, undvikit begreppet *pseudonymisering* och felbedömer ordet *profilerings*.³ Våra invändningar mot sättet arkivering föreslås hanteras kvarstår också: arkivbestämmelserna är i själva verket ett generalundantag från alla sorters dataskydd för enskilda, som inte på något sätt tar i beaktande enskilda privatpersoners behov av att veta att de inte felaktigt blir utpekade, granskade eller påverkade.⁴

Desto mindre misstänkt, desto sämre skydd?

I flera av de föreslagna registerförfattningarna framgår att utredaren föreställer sig att den som inte är misstänkt för brott, men på något sätt blivit föremål för underrättelseverksamhet hos någon av registerreglerade myndigheterna, ska ha sämre rättigheter än den som faktiskt är misstänkt för brott.

Vi menar att detta är en perverterad syn på maktrelationen mellan medborgare och stat: laglydiga medborgare ska kunna förvänta sig att deras fulla rättigheter kan utövas, och det är bara när man misstänks vara något annat än laglydig som det kan vara *proportionerligt* eller *strikt nödvändigt* att inskränka dessa rättigheter. Detta framgår av EU-stadgans 52 artikel.

I polisdatalag 2 kap. 15 §, 3 kap. 2 §, 3 kap. 6 §, tullbrottsdatalag 3 kap. 5–6 §, 6 kap. 5 §, kustbevakningsdatalag 3 kap. 4–5 §§, skattebrottsdatalag 4–5 §§, finns bestämmelser som innebär att enskilda privatpersoner som förekommer i underrättelseverksamhet får ett svagare och sämre skydd än människor som förekommer i faktiska brottsutredningar. Människor som har varit men inte längre är brottsmisstänkta anges kunna behandla med samma låga skydd för sina rättigheter som faktiskt brottsmisstänkta – trots att presumtionen i den svenska rättsordningen, fastslagen i ett europeiskt direktiv, är att alla individer är oskyldiga tills motsatsen bevisats.⁵

EU-domstolen har i ett nyligt avgörande uttryckt att människor som *faktiskt är* misstänkta får finna sig i grövre integritetsintrång än människor *inte är*

“The hack and the cover-up is typical Uber only caring about themselves,” said Robert Judge, an Uber driver in Pittsburgh, who said he had yet to receive any communication from the company. “I found out through the media. Uber doesn’t get out in front of things, they hide them.”

² Se t. ex. Dataskydd.net:s kommentarer på SOU 2015:23, eller SOU 2017:39.

³ Se vidare Dataskydd.net:s invändningar mot SOU 2017:29.

⁴ Se vidare Dataskydd.net:s invändningar mot SOU 2017:39.

⁵ Jfr. t. ex. skäl 29 i direktiv (EU) 2016/343 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden, som svårligen går att tolka på något annat sätt än att de som inte är misstänkta för att ha begått något brott inte ska behöva oroa sig *alls* för att vara underställda övervakning eller bevakning:

Utövandet av rätten att inte vittna mot sig själv bör inte hindra behöriga myndigheters upptagning av bevisning som lagligen kan erhållas från de misstänkta eller tilltalade genom användning av lagenliga tvångsmedel och som finns oberoende av den misstänktes eller tilltalades vilja, såsom material som erhållits till följd av en husrannsakan, material som det finns en rättslig skyldighet att bevara och på begäran lägga fram, prover av utandningsluft, blod och urin samt vävnad för DNA-analys.

Anledningen till att det inte uttryckligen skrivs i människorättskonventioner och EU-direktiv att *icke misstänkta personer inte ska behöva oroa sig för att vara underställda tvångsmedel* är för att det är så uppenbart att det är obekvämligt underligt att man behöver skriva ut det i ett remissyttrande i landet Sverige 2017.

Created by Martin LEBRETON
from Noun Project

Mest övervakad? De personer som är mest laglydiga, och minst misstänkta, har mest att förlora på den svenska rättsordningen eftersom rättssäkerheten och skyddsmekanismerna blir starkare ju mer misstänkt man är. Normalt är annars det svagare skyddet för privatliv som brottsmisstänkta utstår ett undantag från normaltillståndet, som är ett starkt skydd. I Sverige har det på något sätt blivit tvärtom: normalregeln är ett rätt kasst skydd, som sedan förstärks i takt med att man blir mer misstänkt.

Bild: *Prayer* av Martin Lebreton ©.

Avvikelser från Brottsdatalog.

- Förslag i kap. 1.2, kap. 2, 4–10 §§.
- Förslag i kap. 1.9, 2 kap., 3 §; 3 kap., 5 §; 3 kap., 7 §.
- Förslag i kap. 1.12, 3 kap., 5 §.
- Förslag i kap. 1.16, 2 kap., 5–6 §§; 4 kap.; 5 kap., 7 §; 5 kap., 15–16 §§; 5 kap., 20 §; 5 kap., 22 §.
- Förslag i kap. 1.17, 4 kap., 6–8 §§.
- Förslag i kap. 1.18, 11 §.
- Förslag i kap. 1.20, 2 kap., 1 §; 4 kap., 4 §.
- osv.

Dubbling av bestämmelser som redan finns i Brottsdatalog

- Förslag i kap. 1.2, 3 kap., 1–3 §§.
- Förslag i kap. 1.9, 2 kap., 3 §; 3 kap., 6 §; 4 kap., 1–3 §§.
- Förslag i kap. 1.12, 4 kap.
- Förslag i kap. 1.16, 7 kap.
- Förslag i kap. 1.17, 4 kap., 2 §; 5 kap.
- Förslag i kap. 1.18, 12 §.
- Förslag i kap. 1.19, 6–7 §§.
- Förslag i kap. 1.20, 5 kap.
- Förslag i kap. 1.23, 2 kap., 4 §.
- osv.

Särskilt allvarliga försvagningar av enskildas rättigheter enligt Brottsdatalog.

- Förslag i kap. 1.16, 2 kap., 3 §; 3 kap., 3–6 §§; 4 kap.; 6 kap., 3–5 §§; 6 kap., 7 §.
- Förslag i kap. 1.17, 2 kap., 3–5 §§; 3 kap., 5 §.
- Förslag i kap. 1.20, 2 kap., 3–4 §§.
- Förslag i kap. 1.23, 2 kap., 3 §; 2 kap., 5–6 §.
- osv.

misstänkta:⁶ motsatt resonemang från det som präglar svensk brottsdatalogstiftning för samtliga myndigheter som är verksamma inom brottsbekämpning. Europadomstolen anser också stater ska göra skillnad mellan människor som *är* misstänkta för brott, och människor som *inte är* misstänkta för brott. Det är därför Europadomstolen anser att vissa företeelser, till exempel delandet av barns personuppgifter på dejtningssidor på webben, måste vara (tillräckligt) kriminaliserade.⁷ Om de kränkande företeelserna *inte* är kriminaliserade så gäller ju nämligen att polisen *inte* får övervaka människor i syfte att rätta till kränkningen.

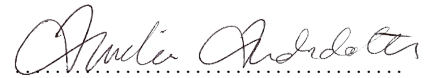
Övrigt

Våra invändningar mot begrepp samt arkivregler, och vårt stöd för insyn och transparens även i IT-system som inte fungerar på det felfria sätt som myndigheterna hoppas att de ska göra, finns dokumenterade i andra remissyttranden. Vi hänvisar till våra remissvar på SOU 2017:39, SOU 2017:29, Ds 2017:46 och SOU 2017:66. De återfinns på <https://dataskydd.net/vara-remissvar>.

Figur 1: Det är inte uppenbart för vem det blir enklare av att man säger ungefär samma sak om och om igen fast på olika platser i lagstiftningen. Det är inte heller uppenbart varför man ska ha en ramlag, som sedan i två lager ytterligare lagstiftning (sektorsregisterförfattningar för polis, tull, skatt och kustbevakning, plus tillhörande specialregisterförfattningar) sedan försvagas. Det här är inte lagstiftning stiftad för medborgarnas skull, utan för myndigheternas skull: tvärtom grundpresumtionen i den europeiska dataskyddslagstiftningen.

Förslagen är här listade efter i vilket kapitel i SOU 2017:74 de framställs. Det är ingen uttömmande lista eftersom listorna då skulle bli mycket långa.

Undertecknat

Amelia Andersdotter
Ordförande, Dataskydd.net

⁶Tele2-målet, C-203/15, och särskilt Pressmeddelande nr 145/16, ingressen:

Det är däremot tillåtet för medlemsstaterna att i förebyggande syfte föreskriva en RIKTAD LAGRING av sådana uppgifter. Detta får dock enbart ske i syfte att bekämpa grov brottslighet och under förutsättning att lagringen av uppgifterna begränsas till vad som är strängt nödvändigt vad gäller vilka slags uppgifter som ska lagras, vilka kommunikationsmedel som avses, VILKA PERSONER SOM BERORS och hur länge lagringen ska ske.

⁷Se vidare SOU 2016:7 om straffskydd och integritet, s. 91

I K.U. mot Finland hade en okänd person lagt ut ett meddelande på internet om att K.U. (en 12-årig pojke) var intresserad av en sexuell relation med en annan pojke. K.U. hade anmält saken till polisen, som hade funnit att det saknades laglig möjlighet att tvinga internetoperatören att lämna uppgift om vem som låg bakom meddelandet. Europadomstolen fann att det borde ha funnits regler som tillät en avvägning mellan intresset av sekretess på internet och enskilda personers rätt att skyddas mot brott eller ingrepp i sin personliga integritet. Avsaknaden av regler utgjorde ett brott mot artikel 8.